

Politinis požiūris į dirvožemio tvarumą Lietuvoje

Praktiniai rezultatai, gauti vykdant projektą EJP SOIL, bus pagrindas politiniams sprendimams nubrėžti ateities ekonominio vystymosi gaires ir kurti įstatyminę bazę. Itin svarbu yra žinoti dirvožemio resursus ir ko galima tikėtis dirvožemio derlingumo potencialo.

Dr. Virginijus Feiza (LAMMC) ir Line Carlenius Berggreen

Molingo rudžemio profilio tyrimas. Šis dirvožemio tipas būdingas Šiaurės Lietuvai. Tai yra sunkios granulimetrinės sudėties dirvožemiai, derlingi, pH neutralus, tačiau turi specifinį žemės dirbimo laiką. Juos įdirbus tinkamu metu, gaunami labai geri derliai (J. Volungevičiaus (LAMMC) nuotrauka).

Mes, kurie gyvename šiuo metu, remiamės praeities ištakomis ir stengiamės numatyti ateitį. Tai tinka nusakyti ir žemės ūkiui: remiamasi praeities resursais – dirvožemiu, reljefu arba klimatu. Tradiciškai žemės ūkio ateitis nėra aiški – ji kaip tas kelias, kuris yra nuolat remontuojamas.

Dabarties iššūkiai Lietuvos dirvožemiams

Lietuvoje yra 12 dirvožemio tipologinių grupių iš 24, nustatytų ES šalyse. Daugelis šių 12 tipų yra mineraliniai, moreninės kilmės, susiformavę prieš 12–10 tūkstančių metų dabartinėje Lietuvos teritorijoje. Ledyninės kilmės organiniai dirvožemiai yra susiformavę reljefo žemumose. Deja, ledynų suformuoti dirvožemiai turi nedidelį kiekį humuso, kuris 0–20 cm sluoksnyje retai viršija 3–4 %. Dažniausiai humuso kiekis dirvožemyje yra 1 % ar net mažiau. Mažas organinės medžiagos kiekis yra viena esminių dirbamų žemių derlingumo didinimo problemų. Ją išspręsti padėtų mišrios gamybos ūkiai, tačiau tokių yra nedaug.

Kitas Lietuvos žemės ūkio iššūkis yra kalvotas ir banguotas reljefas, vyraujantis Rytų bei Vakarų Lietuvoje. Tokie dirvožemiai iš prigimties yra rūgštūs (pH 3,5–5,0) ir turi būti periodiškai kalkinami, siekiant juose auginti žeminius kviečius arba daugiametes pupines žoles. Ateityje turėtų būti kuriamos adaptyvios augalų auginimo rūgščiuose dirvožemiuose priemonės.

Trečias Lietuvos dirvožemiams būdingas bruožas – mažas augalų mitybai būtinų cheminių elementų kiekis. Tokie dirvožemiai yra ir nepatvarios struktūros. Dirvos būna jautrios suslėgimui, susidaręs dirvožemio padas trukdo augalų šaknims augti gilyn gruntinio vandens link esant sausras ir skatina dirvų užmirkimą esant drėgmės pertekliui.

LR žemės ūkio ministerija 2018 metais išleido leidinį „Lietuvos kaimo ir žemės ūkio plėtros baltoji knyga“. Jame aprašomos ilgalaikės politinės žemės ūkio ir kaimo veiklos vystymo priemonės iki 2030 metų; taip pat aptariamos dirvožemių derlingumo didinimo ir jų tinkamo

naudojimo problemos. Tikimasi, jog šis leidinys prisidės prie tvaraus dirvožemių naudojimo Lietuvoje. Daug dėmesio gairėse skiriama efektyviam bei saugiam augalams reikalingų maisto medžiagų ir augalų apsaugos produktų naudojimui.

Lietuvos dirvožemiai: dabartis ir perspektyvos

2019 metų rudenį LAMMC vyko mokslinė-praktinė diskusija „Lietuvos dirvožemiai: dabartis ir ateitis“. Projekto EJP SOIL partneris dr. Virginijus Feiza (LAMMC) aptarė dabartinę Lietuvos dirvožemių situaciją, kuria domėjosi ūkininkai, žemės ūkio politikos formuotojai ir spaudos atstovai. Mokslo darbuotojai, žemės ūkio politikos formuotojai ir verslo atstovai aptarė dirvožemių multifunkcionalumo situaciją ir ateities perspektyvas.

Diskusijos dalyviams buvo pristatytas antrasis Gerosios žemės ūkio praktikos kodekso leidimas ([nuoroda į Kodeksą](#)). Kodeksas pateikia rekomendacijas ir patarimus, kaip dirbti dirvas, taupiai naudoti vandenį, rūpintis oro švara, mažinti neigiamus klimato pokyčius lemiančius veiksniai. Jame pateikti galiojantys nacionaliniai ir ES teisės aktai, reglamentuojantys žemės ūkio veiklą. Seminaro dalyviai sutarė, jog žemės naudojimas turi atitikti aplinkosauginius, agronominius ir ekonominius reikalavimus.

Diskusijos dalyviai: dr. Jonas Volungevičius, LAMMC vyresnysis mokslo darbuotojas, Vilniaus universiteto docentas; prof. Gediminas Staugaitis, LAMMC Agrocheminių tyrimų laboratorijos direktorius, LMA akademikas; dr. Virginijus Feiza, LAMMC ŽI Dirvožemio ir augalininkystės skyriaus vedėjas; Petras Puskunigis, Žemės ūkio bendrovių asociacijos prezidentas; Aušrys Macijauskas, Lietuvos grūdų augintojų asociacijos pirmininkas; Dovilė Karlonienė, LR aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos ir miškų politikos grupės vyresnioji specialistė; Saulius Jasius, LR žemės ūkio ministerijos Tvarios žemės ūkio gamybos politikos grupės vyresnysis patarėjas.

Siejant mokslą ir žemės ūkio praktiką

Remiantis LR žemės ūkio ministerijos Tvarios žemės ūkio gamybos politikos grupės vyresniojo patarėjo Sauliaus Jasiaus išsakytomis mintimis, išskirtinis programos EJP SOIL bruožas yra jos glaudus ryšys su praktine žemės ūkio veikla.

„Visų pirma, LR žemės ūkio ministerija tikisi sulaukti praktinės naudos iš EJP SOIL veiklos.“ S. Jasius teigė, jog „gauta praktinė nauda bus pagrindas politiniams sprendimams priimti formuojant tolesnę šalies ekonominę vystymąsi, tobulinant įstatyminę bazę.“

Siekiant išmaitinti vis didėjančią kiekį pasaulio gyventojų, itin svarbu yra žinoti turimų žemės ūkio veiksnių tinkamų dirvožemių resursus Europoje ir dirvožemių derlingumo potencialą.

Politine ir praktine prasme svarbu žinoti pokyčius, kurie vyksta skirtingo klimato zonų dirvožemiuose. Ilgalaiškių lauko eksperimentų rezultatai atskleis fundamentines dirvožemių savybes ir galimybę mažinti CO₂ emisiją. Ateityje žemės ūkyje priimami politiniai sprendimai turės būti siejami su potencialu absorbuoti didesnę CO₂ kiekį vietinėmis sąlygomis.

„Mes tikimės, jog EJP SOIL programa pateiks ne tik aritmetiškai apskaičiuotus ŠESD emisijos kiekius, bet bus nustatyti faktiniai jų kiekiai kiekvienos šalies lygmeniu,“ – pažymėjo S. Jasius. S. Jasius akcentavo, jog jis, kaip LR žemės ūkio ministerijos atstovas, tikisi gauti naujų žinių seminarų, lauko dienų ir konferencijų metu.

„Kuo platesnė tematika susieta su dirvožemio naudojimu bus aprėpta, tuo vertingesnės rekomendacijos ir praktinę naudą turės žemdirbiai.“ Savo mintis S. Jasius užbaigia palinkėjimu: „EJP SOIL programa yra ambicinga dirvožemio tyrimui ir naudojimui skirta programa, tad ir aš linkiu visokeriopos sėkmės visiems jos dalyviams ir organizatoriams siekiant užsibrėžtų tikslų.“

Lietuvos kaimo ir žemės ūkio plėtros Baltoji knyga:
Ne mažiau kaip pusė ūkininkų turėtų įvesti augalų sėjomainas bent 75 % dirbamos žemės ploto.
Apie 20 % užaugintos ūkyje ir perdirbtos pramonėje produkcijos turėtų būti ekologiška.
Tvarus ūkininkavimas, įskaitant supaprastintą žemės dirbimą ir tiesioginės sėjos būdą, turėtų būti plačiau diegiamas ūkiuose.
Šalyje ir užsienyje turi būti plačiau skelbiama informacija apie inovacijas, mokslinių tyrimų rezultatus. Turėtų intensyvėti bendradarbiavimas tarp mokslo ir konsultavimo institucijų.
Didinti tvarų organinių dirvožemių naudojimą, mažinti jų naudojimo intensyvumą. Bent 1/3 melioruojamų dirvų turėtų būti įrengta „dviejų kryptių“ melioracinė sistema.